

تغییرات شرایط خانوادگی :
برآوردن احتیاجات خانواده های ایرانی که با مسایل
جدایی و طلاق روبرو هستند

Laurie Stein, MSW, RSW
Co-Principal Investigator
Families in Transition

Shokofeh Dilmaghani, BSW
Co-Principal Investigator
Community Action Unit

مارچ 2002

سازمان خدمات اجتماعی و خانواده تورنتو

عضو سازمان خیریه United Way

در انتشارات مربوط به طلاق ذکر شده که مشکلات تطبیق کودکان با شرایط پس از طلاق، نه از خود طلاق بلکه از تجمع تشنجات زائیده از آن ناشی می شود. از شواهد موجود در میان خانواده هایی که ما با آنها کار کرده ایم چنین برمی آید که عواملی نظیر مهاجرت و پناهندگی در اتخاذ تصمیم به جدایی بین اولیاء تاثیر می گذارد. در تحقیقات کنونی اثر ملیت و تنش های ناشی از جابجایی مهاجرتی پیرامون عکس العمل کودک نسبت به طلاق مورد بررسی چندان قرار نگرفته است. برخی از نظرات تحقیقی معتقدند که احتمال تاثیر فرهنگ در چگونگی برخورد کودکان و والدینشان در مرحله تغییرات شرایط خانوادگی قابل تعمق است.

این پروژه اشتراکی به همت بخش های FIT – Families in Transition – CAU* – Community Action Unit به مرحله اجرا در آمد که بتواند شناخت بیشتری از ویژگی های فرهنگی خدمات به کودکانی که شاهد تغییرات شرایط زندگی خانوادگی هستند، داشته باشد. هدف نهایی ما تعیین ضوابط خدماتی مستحکم و واقع بینانه ای بوده است که بتواند در جهت تطبیق کودکان با طلاق و الدینشان بکار گرفته شوند. به تشخیص CAU میزان طلاق در میان جامعه ایرانی بسیار قابل ملاحظه می باشد. در این مرحله پروژه ارزیابی از نیازها و تاثیر طلاق و تنش های ناشی از جابجایی مهاجرتی مورد بررسی قرار گرفته است.

اعتقاد ما بر این بود که این پروژه، ارائه خدمات ما را با در نظر گرفتن ویژگی های فرهنگی در مورد سایر جوامع نیز پایه ریزی کند. اطلاعات کسب شده از این پروژه به ما یاری داد که بتوانیم توصیه هایی در مورد برنامه ریزی، طرق اجرا و خط مشی ها داشته باشیم. گزارش کامل پروژه شامل مرور تحقیقات موجود، توضیح مفصل در مورد متدولوژی، بررسی اطلاعات، توصیه ها و لیست کامل منابع می باشد.

طرح پروژه و متدولوژی

بر مبنای فعالیتهای پیشین سازمان، شیوه "نیازسنجی" کامیونیتی به کار برده شد. چنین شیوه ارزیابی بر این اعتقاد است که افراد، متخصصین در امور زندگی خود بوده و قادر به تشخیص نیازها و طرق ممکن پاسخگویی به آنها هستند. اطلاعات کسب شده از شرکت کنندگان کلیدی بخش حساسی از پروسه ارزیابی از نیازها را تشکیل می دهد. چنین اطلاعاتی نمودار جامعی از کامیونیتی و ارزشهای فرهنگی آن می باشد.

پروسه ارزیابی از نیازها توسط سئوالات زیر هدایت شدند:

- زمینه فرهنگی طلاق در جامعه ایرانی چیست؟
- مسائل مشخص مربوط به طلاق در جامعه جا افتاده کاندایی چگونه مربوط به تجارب کودکان ایرانی هستند؟
- چگونه سایر عوامل نظیر پناهنده بودن، تجربه جابجایی مهاجرتی و پشتیبانی کامیونیتی بر روی خانواده ایرانی که طلاق گرفته اند تاثیر می گذارند؟
- والدین و کودکان ایرانی چه مسائلی را در ارتباط با خدمات موجود شناسایی می کنند؟
- شرکت کنندگان در تحقیق، چه خدماتی را توصیه می کنند که در جهت تطبیق کودکان با شرایط جدید زندگیانشان ارائه شود؟
- چه عوامل سیستماتیکی باعث عدم دسترسی به خدمات برای والدین و فرزندانشان می باشد؟
- آیا خدمات بنیادی متفاوتی لازم است و یا اصلاحات در خدمات موجود کافی است؟

در مجموع 41 نفر در تورنتو در گروههای سنجش افکار و یا مصاحبه های خصوصی که برای مادران، پدران، جوانان و افراد کلیدی در جامعه ترتیب داده شده بود شرکت کردند. سنین جوانان بین 10 تا 18 سال بوده و آنها هنگام جدایی اولیاء شان 2 تا 16 ساله بوده اند. طول اقامت این جوانان در کانادا بین 9 ماه تا 11 سال بوده است.

مادران شرکت کننده بطور متوسط 3 سال از دوره جدایی شان می گذشته و 1 تا 10 سال در کانادا اقامت داشته اند. پدران شرکت کننده بطور متوسط 7 سال از دوره جدایی شان می گذشته و بین 11 تا 17 سال مقیم کانادا بوده اند. شرکت کنندگان از هیچ برنامه خاصی برای تربیت کودکان خود پیروی نمی کنند. افراد کلیدی کامیونیتی که در این تحقیق شرکت داشته اند در زمینه های بهداشت عمومی، بهداشت روانی، آموزش، جابجایی مهاجرتی و سازمانهای خدمات اجتماعی مشغول به کار می باشند.

در مورد گرد هم آوردن این افراد مشکلات متعددی وجود داشت. این مسائل نشان دهنده تفاوت‌های فرهنگی موجود بین جامعه ایرانی و جامعه جالفتاده کانادایی در برخورد با مطرح کردن مسائل خانوادگی با افراد غیر خانواده بود. شرم و بار منفی ناشی از طلاق و عدم اعتماد به سیستم نیز جلودار شرکت گروهی در این تحقیق شد. اطلاعات در پنج زمینه جمع آوری گردید: جدایی و تاریخچه طلاق، ارتباط بین تغییرات شرایط خانوادگی و تغییرات ناشی از مهاجرت و جابجایی، موانع سیستماتیک، تاثیر فرهنگ، و قابل اجرا بودن شیوه‌های موجود ارائه خدمات. تمام مصاحبه‌های ضبط شده بصورت نوشته در آمده و سپس ترجمه شدند. آنگاه اطلاعات گردآوری شده بر اساس پنج زمینه فوق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتیجه گیری

دست آوردهای اصلی

- عادی کردن تجربه طلاق و جابجایی مهاجرتی بار منفی طلاق را کاهش داده و خانواده‌ها را قادر به تقلیل تضادهای بین والدین و تقویت شیوه‌های مسالمت آمیز حل مشکلات می‌کند.
- خانواده‌های ایرانی در زمان طلاق با تنش‌های دوگانه ناشی از طلاق که شامل احساس باخت و اندوه، کنده شدن و عدم احساس تعلق که متاثر از جابجایی مهاجرتی هستند، روبرو می‌باشند. اکثر خانواده‌ها طلاق را بر تضاد و روابط خانوادگی پس از طلاق را پیچیده‌تر کرده‌اند.
- جوانان و والدین احساس عمیق خود را مبنی بر باخت، شرم، اندوه، ناامیدی، بدنامی و انزوا بیان کرده‌اند. اعضای خانواده با تجربه طلاق احساس خلاء نموده و منابع داخلی محدودتری برای بر خورد با مشکلاتشان دارند.
- مشاوره و گروه‌های حمایتی فرصت بحث و گفتگوی تغییرات روابط خانوادگی و سایر مسائل مهم زندگی را که باعث پیشگیری از رشد معمول روحی جوانان می‌شود، فراهم می‌آورد.
- جوانان اغلب احساس انزوا نموده و درگیر اختلافات والدینشان می‌شوند. آنها اغلب فرصت ابراز سردرگمی‌ها و فشارهای خود را نداشته و بیشتر در معرض خطر افسردگی قرار می‌گیرند.
- برنامه‌های آموزشی که تمرکزشان بر روی واکنش‌های کودکان به طلاق نهاده شده باعث بالا بردن سطح توانایی والدین برای حمایت از فرزندان و اداره خانواده پس از طلاق می‌باشند.
- مادران در مورد تلاش‌های خود برای اداره مسائل فرزندان‌شان گفتگو می‌کنند. طلاق و عدم حضور پدر وظایف جدیدی را پیش پای مادر نهاده و تاثیر منفی بر روی ضوابط خانوادگی می‌گذارد. در زمینه تربیت و اداره امورات فرزند، والدین خود را ناتوان می‌بینند.
- برنامه‌های خاص برای پدران که اطلاعات لازم را پیرامون پروسه طلاق و نیازهای فرزندان‌شان ارائه دهند باعث کاهش احساس شرم پدران و تقلیل تنش‌جات بین اولیاء می‌شوند. این برنامه‌ها همچنین می‌توانند طرق برقراری ارتباط مجدد با کودکان را برای پدران بررسی نمایند.
- پدران از احساسات خود مبنی بر از دست دادن غرور و جایگاه اجتماعی خود در جامعه پس از طلاق‌شان گفتگو می‌کنند. اختلافات ادامه دار بین والدین، عدم آگاهی از قوانین مربوط به خانواده در کانادا و نیازهای فرزندان پس از طلاق، پدران را به جهت کناره‌گیری از زندگی فرزندان‌شان سوق می‌دهد.
- برنامه‌هایی در میان کامیونیتی که متناسب با زبان و ارزش‌های فرهنگی دریافت کنندگان خدمات هستند باعث جلب تعداد بیشتری از کودکان و والدینشان می‌باشند.
- رقابت ارزش‌ها (کانادایی در مقابل با ایرانی) باعث پیدایش فشار و ازدیاد اختلاف بین افراد خانواده می‌شوند. موانع سیستماتیک نظیر فرهنگ، زبان و منطقه جغرافیایی از دسترسی خانواده‌ها به خدمات جلوگیری می‌کنند.
- FSA آمادگی خود را برای فعالیت مشترک با دست اندرکاران برای ایجاد شیوه‌های خدمات با آگاهی به ویژگی‌های فرهنگی در جامعه ایرانیان اعلام می‌دارد.
- خدمات موجود در مورد طلاق در جامعه جالفتاده کانادایی در برخورد معتبر و آگاهانه به ویژگی‌های فرهنگی سایر جوامع بسیار محدود هستند.

توصیه ها

بر مبنای اطلاعات گردآوری شده در طول این پروژه ما توصیه می کنیم که:

- ارائه حتی المقدور خدمات در میان جامعه در جهت استفاده هر چه بیشتر افراد بنیانگزار می گردد.
- توسعه خدمات دوزبانه (انگلیسی/ فارسی) برای بهره وری هر چه بیشتر شرکت کنندگان از شیوه های پیشگیری مد نظر قرار گیرد.
- در نظر داشتن و مراعات ارزشهای مورد احترام فرهنگ ایرانیان توسط برنامه های ارائه شده.
- توسعه خدمات که شامل برنامه های آموزشی ، مشاورت و گروههای حمایتی می باشند، تا خانواده های ایرانی آشنایی با اثرات طلاق ، پروسه طلاق تحت لوای قوانین کانادا ، برخورد قاطع با بدنامی همراه با طلاق و از بین بردن توهمات و عقاید منفی درباره تغییرات شرایط خانوادگی ، ازدیاد مهارتهای تربیت کودک را کسب کرده و پدران در جهت اشتراک با زندگی فرزندانشان پس از طلاق تشویق گردند.
- ارائه برنامه های تریپی و گروههای حمایتی همزمان ولی جدا از یکدیگر برای جوانان ، مادران و پدران تا همگی قادر باشند مسائل را از دید خود حل و فصل نمایند.
- ترجمه و توزیع قوانین مربوط به خانواده (به زبانهای مختلف منجمله فارسی) و همزمان با آن بالا بردن آگاهی های جامعه ایرانی از مسائل ، منابع موجود و برنامه های مربوط.
- FSA آمادگی خود را برای فعالیت مشترک با دست اندرکاران برای ارائه شیوه های خدمات با آگاهی به ویژگی های فرهنگی در جامعه ایرانیان اعلام می دارد. همزمان با پیاده کردن این برنامه، عوامل موثر بر روی کامیونیتی و ارائه دهندگان خدمات می بایستی در این پروسه مورد بررسی قرار گیرند.
- بر مبنای این تحقیق ما توصیه می کنیم که شیوه ارائه خدمات به طرق پیشنهادی در جهت گسترش به سایر جوامع فرهنگی نیز بررسی شوند.

خلاصه

ارزیابی از نیازها تاکید بر این دارد که جوانان ایرانی که شاهد طلاق والدینشان هستند گروه آسیب پذیری می باشند. این گزارش نشان دهنده محدودیتهای برنامه های جامعه جا افتاده کانادایی و همچنین موانع سیستماتیک می باشند. افراد کلیدی شرکت کننده معتقدند که خدمات ارائه شده در جامعه آنها با در نظر داشتن ارزشهای فرهنگی ویژه می بایستی با سایر خدمات در ارتباط با طلاق نظیر تبلیغات ، آموزش ، مشاورت و گروههای حمایتی نزدیک شوند. مشاهدات با تاکید برخورد همه جانبه به معالجه، و غنی نمودن منابع حساس به ویژگیهای فرهنگی ، هدف را بروز نتایج مثبت برای جوانان و خانواده هایشان در جامعه ایرانی اعلام می دارد.

*FIT و CAU دوایری از سازمان خدمات اجتماعی و خانواده تورنتو هستند. FSA سازمان داوطلبانه، غیر انتفاعی و غیر فرقه ای است که توسط United Way حمایت می شود. FSA علاوه بر فعالیتهای خدماتی در جهت رشد جوامع و برنامه های کمک به کارمندان، مشاورت فردی ، گروهی و خانوادگی ارائه می دهد. ما مورد تایید سازمان خدمات خانواده انتاریو هستیم . FSA تفاوتها را در جامعه پذیرفته و متعهد بر سیاستهای ضد ستمگرانه می باشد.